

PRIKAZ KNJIGE NIKOLE TOŠIĆA MALEŠEVIĆA „SOKOBANJA I SOKOBANJSKI KRAJ U RATOVIMA OD 1876. DO 2001. GODINE“

Ninoslav Stanojlović*

Nikola Tošić Malešević, *Sokobanja i sokobanjski kraj u ratovima od 1876. godine do 2001. godine*, OO SUBNOR Sokobanja, Sokobanja, 2018, 400 str.

Domaća historiografija, iako obiluje brojnim izdanjima (stručnim, polustručnim i nestručnim) koja se bave proučavanjem lokalne istorije, odnosno prošlosti pojedinih sela, gradova ili oblasti, uz konstataciju da su autori ovakvih studija često bez elementarnog istoriografskog obrazovanja, u poslednjih nekoliko decenija nije iznedrila značajniju monografiju koja bi mogla poslužiti kao uzor budućim istraživačima navedene ili slične teme.

U jesen 2018. godine u Sokobanji je promovisana vredna i uzorna knjiga, pod naslovom *Sokobanja i sokobanjski kraj u ratovima od 1876. godine do 2001. godine*, autora Nikole Tošića Maleševića, mladog i etabliranog istoričara, strastvenog posvećenika i istraživača bogate prošlosti pomenutog dela Srbije. Ovaj vr-

sni i trudoljubivi istoričar, svoju veliku stručnu erudiciju i znanje naučno-istorijske metodologije, uspešno je preneo među korice, ove prikladno dizajnirane i solidno odštampane knjige, u tiražu od 200 primeraka.

Metodološki gledano ovo delo Nikole Tošića Maleševića, posvećeno vojnoj istoriji Sokobanje i okoline u XIX, XX i na samom početku XXI veka, spada u žanr dokumentarne sintetičke monografije. Iako ovakve studije zbog svoje dokumentarne forme, koja podrazumeva sažimanje hronoloških i problemskih podataka, povescničarima ne ostavljaju puno prostora za kreativnost, autor je uspeo da satka zanimljivo štivo, onako filigranski precizno, koristeći objavljenu i neobjavljenu arhivsku građu, uglavnom iz beogradskog Vojnog arhiva i niškog Istorijskog arhiva, obogaćenu i kazivanjima savremenika događaja, koji se opisuju, kao i relevantnu literaturu na zadatu temu.

Knjiga ima 400 strana i podeljena je na pet poglavlja koji su podeljeni na brojne podceline. Napisana je veoma pregledno, tako da i čitalac laik može odmah na početku da

* Profesor istorije, Jagodina

brzo uhvati nit priče koja ga vezuje do kraja. Rečenice su smislene i pismene, a jezik i stil dopadljivi, dok su zaključci pronicljivi i logički, utemeljeni na solidnoj izvornoj podlozi i dobro proučenoj literaturi.

Sve počinje *Uvodom*, gde se pedantno iznose osnovni geografski, etnografski i istoriografski podaci vezani za sokobanjski kraj do početka srpsko-turskih ratova 1876–1878. godine. Nastavlja se preglednim poglavljem *Srpsko-turski ratovi (1876–1878) i Srpsko-bugarski-rat (1885–1886)*, gde se precizno iznose podaci o uzrocima ratova, vojnim operacijama, mirovnim konferencijama, kao i o učešću naroda sokobanjskog kraja u pomenutim ratnim sukobima.

Sledeće poglavlje naslovljeno je *Vreme Velikih ratova (1912–1918)*, i u njemu autor sagledava kako opšte prilike, koje su dovele do Balkanskih ratova (1912–1913. godine), tako i odlučujuće bitke u ovim ratovima, takođe iznoseći i dokumentovanu priču o vojnicima iz Sokobanje i okoline u njima. Posebno treba istaći prikaz Prvog svetskog rata (1914–1918. godine) u ovom rukopisu, naročito onaj deo, koji govori o okupaciji Sokobanjskog sreza, od strane bugarske vojske, koja je načinila brojne zločine u pomenutom kraju. Opsežni opisi pojedinih bugarskih nedela nad pokorenim civilnim stanovništvom sokobanjskog kraja, uz precizno navođenje imena žrtava, daju ovim redovima poseban značaj.

Najopširnije poglavlje nosi naziv *Drugi Svetski rat (1941–1945)* i ono sadrži sve relevantne činjenice o početku, toku i kraju rata na ovim prostorima, ukazujući na okupaciju i kolaboraciju, zatim na formiranje i delovanje, pre svega, Ozrenskog partizanskog odreda, ali i drugih vojnih formacija nastalih na teritoriji Sokobanje i sokobanjskog kraja u burnom vremenu Drugog svetskog rata. Poglavlje se završava, nakon obilja faktografskog materijala vešto ukomponovanog u uverljivu priču, opisom oslobođenja Sokobanje i sokobanjskog kraja 1944. godine i ratnim operacijama u 1945. godini u kojima su učestvovali ljudi iz pomenutog kraja.

Poglavlje *Ratovi za jugoslovensko nasleđe (1991–2001)* ukazuje na dešavanja iz naše skorije prošlosti i bazirano je na, uglavnom, publicističkoj literaturi, ostavljajući prostor budućim generacijama istoričara da, nakon određene vremenske distance, sveobuhvatnije sagledaju ovaj period, uz prilježniju konsultaciju sa originalnom građom.

Poslednja glava ove uzorne monografije *Spiskovi stradalih iz sokobanjske opštine u ratovima od 1876. do 2001. godine*, uspešno zaokružuje autorove napore da odgovori na istoriografski izazov i poimenično popiše i predstavi sve poginule i umrle vojnike iz Sokobanje i sokobanjskog kraja u ratovima vođenim u pomenutom periodu.

Na kraju knjige dati su spiskovi korišćene arhivske građe i literature, kratka autorova biografija i integralna recenzija.

Iz svega napred iznetog, zaključujemo da je ova knjiga Nikole Tošića Maleševića posvećena Sokobanji i okolini u ratovima od 1876. do 2001. godine, u potpunosti odgovorila uloženom naporu autora. Ona predstavlja značajan prilog kako proučavanju jednog segmenta lokalne istorije, tako i doprinosi izučavanju ratne istorije Srbije. Samim time obogatila je aktuelnu srpsku historiografiju, a stručnoj i laičkoj javnosti pružila jedno izuzetno inspirativno štivo.